

Sivil Toplum Örgütlerinin Ailenin Güçlendirilmesinde Misyonları Ne Olabilir?

Özet

Modernleşme, dijitalleşme ve sosyo-kültürel riskler, toplumun en küçük ve en temel birimi olan aileyi ciddi bir dönüşüm süreciyle karşı karşıya bırakmıştır. Bu süreçte devletin sunduğu makro politikaların yanı sıra toplumun «kılcal damarlarına» nüfuz edebilen sivil toplum kuruluşlarının (STK) rolü hayati bir önem kazanmaktadır. Söz konusu bu stratejik konum, özellikle demografik kriz, dijital kuşatma ve küresel ideolojik dayatmalar gibi varoluşsal tehditler karşısında STK'ların proaktif birer direnç hattı ve «milli beka» koruyucusu olarak konumlanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede çalışma, sivil toplumun toplumsal dokuyu tahkim eden «önleyici ve koruyucu» bir aktör olarak nasıl bir fonksiyon üstlenmesi gerektiği üzerinde durmaktadır.

Giriş

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana fertlerin sosyal, kültürel ve ahlaki gelişiminde merkezi bir konumda bulunan aile kurumu, toplumların varlığını devam ettirebilmesi ve nesiller arası değer aktarımının sağlanması adına vazgeçilmez bir müessesedir. Ancak 21. yüzyılın getirdiği modernleşme, küreselleşme, dijitalleşme

ve hızlı kentleşme gibi makro dinamikler, aileyi daha önce tecrübe edilmemiş boyutlarda riskler, yapısal dönüşümler ve çok katmanlı tehditlerle karşı karşıya bırakmıştır. Geleneksel geniş aile yapısından çekirdek aileye, hatta daha bireysel yaşam formlarına ve tek kişilik hanelere geçiş süreci, kişiyi, ailenin sunduğu koruyucu kalkanlardan ve dayanışma imkanlarından mahrum bırakarak daha yalnız ve savunmasız hale getirmiştir. Demografik göstergeler, doğurganlık hızının düştüğünü, evlenme yaşının yükseldiğini ve boşanma oranlarının arttığını, dolayısıyla toplumun “demografik yorgunluk” evresine girdiğini göstermektedir. Bu bağlamda devletlerin sosyal politikalarının yanı sıra, toplumsal tabana yayılma gücüne sahip olan sivil toplum kuruluşlarının (STK) ailenin güçlendirilmesinde üstleneceği stratejik misyonlar, bir tercih olmanın ötesinde toplumsal bir zorunluluk haline gelmiştir. Nitekim devletin en üst kademesinde de bu mesele hayati bir beka sorunu olarak görülmektedir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, İstanbul Aile Vakfı tarafından düzenlenen III. Uluslararası Aile Sempozyumu'na gönderdiği mesajında; aileyi ‘medeniyetin temeli’ olarak nitelendirmekte ve ‘Güçlü Aile, Güçlü Toplum’ hedefinin küresel tehditler karşısında yol gösterici olduğunu vurgulamaktadır (Erdoğan, 2026).

Söz konusu beka vizyonunu hayata geçirebilmek için sivil toplumun rolünü kuramsal bir söylemden öte, somut bir stratejik eylem planına dönüştürmesi elzemdir. Sivil toplum örgütlerinin aileye yönelik misyonlarını analiz ederken, öncelikle ailenin karşı karşıya kaldığı küresel ve yerel tehditlerin doğru tanımlanması ve bu tehditlere karşı bir “milli mücadele” bilincinin oluşturulması gerekmektedir.

Aile kurumunun korunması, sadece bireysel bir refah meselesi değil, ülkelerin bekası açısından bir ulusal güvenlik meselesi olarak ele alınmalıdır. Küresel vesayet odaklarının, aileyi ve bilhassa anneliği değersizleştirerek nesilleri köklerinden koparma girişimlerine ve “sosyokültürel terör” olarak nitelendirilen cinsiyetsizleştirme projelerine karşı STK’lar, hudutlarda nöbet tutar gibi bir “evlat nöbeti” bilinciyle hareket etmelidir (Palabıyık, 2025). Bu çerçevede STK’lar, ulusal ve uluslararası platformlarda ailenin haklarını savunan, mevcut sosyal politikaların aile üzerindeki etkilerini izleyen ve karar alıcılara sahadan veri sunan stratejik ortaklar olarak konumlanmalıdır.

STK’ların günümüzdeki en acil ve kritik misyonlarından biri, aileyi hedef alan ideolojik ve kültürel tehditlere karşı bir direnç hattı oluşturmaktır.

Özellikle küresel güç odakları tarafından teşvik edilen ve bir yaşam biçimi tercihinden ziyade küresel bir dayatma haline dönüşen cinsiyetsizleştirme politikaları, ailenin ontolojik yapısını tehdit etmektedir. Cinsiyet rollerinin belirsizleştirilmesi, ailevi değerlerinin ve özellikle anneliğin itibarsızlaştırılmasına yönelik bu akımlara karşı STK’lar, “milli mücadele şuuruyla” hareket etmeli; insan fıtratına uygun, kadın ve erkeğin birbirini tamamladığı, adalete ve merhamete dayalı aile modelini bilimsel ve kültürel argümanlarla savunmalıdır.

Ailenin güçlendirilmesindeki bir diğer kritik misyon, demografik krizle mücadeledir. Bugün Türkiye ve dünya genelinde doğurganlık hızındaki belirgin düşüş, toplumların geleceğini tehdit eden ciddi bir sinyaldir. Doğurganlık hızı, ülke tarihinin en düşük oranı olan 1.48 seviyesine kadar geriledi (TÜİK, 2024). Bu rakamın, nüfusun kendini yenileme seviyesi olan 2.1’in oldukça altında olması, sadece ekonomik değil, toplumsal yapının tamamını etkileyen bir sorundur. STK’lar bu noktada gençleri evliliğe teşvik eden, çocuk sahibi olmanın psikolojik ve sosyal yükünü hafifleten çalışmalar yapmalıdır. Modern toplumlarda bireyselleşme, yalnızlaşma ve yaşlanan nüfus gibi sorunlara karşı çözüm

arayışında aileyi merkeze alan politikalar hayati önem taşımaktadır.

Dijital çağın getirdiği teknolojik kuşatma, sivil toplumun aileye yönelik misyonunda bir diğer ana eksenini oluşturmaktadır. İnternet ve sosyal medya kullanımının yaygınlaşması, aile içi iletişimi zayıflatmakta, “ebeveyn sosyotelizmi” olarak adlandırılan ve ebeveynlerin teknolojik cihazlara dalarak çocuklarını ihmal etmesiyle sonuçlanan yeni patolojiler doğurmaktadır. Yapılan araştırmalar, ebeveynlerin dijital cihazlara aşırı yöneliminin çocuklarda değersizlik hissi, yalnızlık, düşük özsaygı ve davranışsal problemlere yol açtığını göstermektedir (Kılıçarslan ve Ekmekçiahmetoğlu, 2025). Ayrıca, çocukların dijital platformlarda ebeveynleri tarafından kontrolsüzce paylaşılması ve annelik temsillerinin “gösteri toplumu”nun bir parçası haline gelerek ticarileşmesi, mahremiyetin ihlaline ve aile içi ilişkilerin yapaylaşmasına neden olmaktadır (Çapcıoğlu ve Tuysuz, 2025). Bu noktada **STK’lar, ebeveynlere ve çocuklara yönelik “dijital okuryazarlık”, “dijital mahremiyet” ve “bilinçli medya kullanımı” eğitimleri vermeyi asli görev edinmelidir.** Yeşilay gibi köklü kurumların teknoloji ve kumar bağımlılığıyla mücadele alanındaki çalışmaları, STK’ların önleyici ve koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinde ne denli etkili olabileceğini göstermektedir (Yeşilay, 2025).

Ailenin dijital dünyadaki bu kuşatılmışlığı ve hane içi yabancılaşma, aslında fiziksel mekânlardaki ayrışma ve konut yapısındaki dönüşümle doğrudan ilintilidir. Ailenin yapısal dönüşümüyle birlikte geleneksel geniş aileden çekirdek aileye geçiş süreci hızlanmış olsa da “çok kuşaklı haneler” toplumsal dayanışma ve kültürel süreklilik açısından stratejik bir öneme sahiptir. Modernleşme ve kentleşme dinamikleri, yaşlıların, ebeveynlerin ve torunların

aynı çatı altında yaşadığı geleneksel yapıyı fiziksel olarak ayrıştırarak ciddi bir “bakım açığı”na yol açmış; bu durum aileleri, kültürel uyumsuzluklar içeren yabancı bakıcılara veya kurumsal bakım hizmetlerine yöneltmiştir (Kırçalı & Göçer, 2025). Oysa çok kuşaklı yaşam pratikleri veya birbirine yakın konut modelleri, sadece yaşlı ve çocuk bakımındaki krizleri çözmekle kalmamakta, aynı zamanda dede-nine ve torun arasındaki etkileşim yoluyla sözlü kültürün, tarihsel hafızanın ve değerlerin aktarımını da güvence altına almaktadır (Gasıмова, 2025). Bu bağlamda sivil toplum örgütleri, yaşlıları bir yük olarak değil, bir tecrübe ve maneviyat kaynağı olarak konumlandıran, “kuşaklararası dayanışmayı» güçlendirecek projeler geliştirmelidir (Altun, 2021). Ayrıca, modern konut tasarımlarında ve şehir planlamalarında geniş aileyi bir arada veya yakın tutacak “aile dostu” mimari yaklaşımların savunuculuğunu yapmak, ailenin sosyal sermayesini korumak ve yalnızlaşma riskini azaltmak adına STK’ların üstlenmesi gereken hayati bir sorumluluktur (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023). Ayrıca, sivil toplumun Türk aile yapısının temel dinamiklerinden olan “baba” figürünün modern hayattaki değişen rolüne odaklanması ve babaların çocuk gelişimindeki aktif rolünü destekleyici çalışmalar yapması gerekmektedir (Hacıkeleşoğlu, 2024).

Fiziksel çevrenin iyileştirilmesi, ancak aileyi “izole hücrelere” hapseden modern mimari yaklaşımların reddedilmesiyle mümkündür. Büyükşehirlerdeki dikey yapılaşma ve rezidans yaşamı, sahte bir güvenlik algısı sunarken insanları “dikey mağaralara” hapsederek sosyal izolasyonu derinleştirmektedir. Geleneksel mahalle kültürünün yerini alan bu izole yaşam biçimi, fertlerin uzun yıllar aynı binada yaşamalarına rağmen birbirleriyle iletişim kurmamalarına

ve toplumsal güven duygusunun zedelenmesine yol açmaktadır. Günümüzde site yönetimlerinin görevi yalnızca aidat toplamak ve peyzaj düzenlemekle sınırlı kalmamalıdır. Bu bağlamda, İstanbul Aile Vakfı'nın düzenlediği "Büyükşehirde Aile Olmak Çalıştayı" sonuç raporunda da önerildiği gibi; site yönetimlerinin harcama kalemlerine geleneksel Türk kültürünün yaşatılmasına hizmet eden sosyal faaliyetlerin eklenmesi ve çocukların milli-manevi değerlerle buluşabileceği fiziksel mekânların tahsis edilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca, beton yığınları arasına sıkışmış aile yapısını ferahlatmak adına, iki daireyi ortak bir sosyal alanla birbirine bağlayan ve mahremiyeti korurken komşuluk etkileşimini artıran "Hayat Bağı" mimari konsepti gibi projelerin konut politikalarına entegre edilmesi stratejik bir çözüm olarak sunulmaktadır (Şirin, 2024).

Mekânsal ve yapısal iyileştirmelerin yanı sıra, ailenin zihnî ve kültürel dünyasını şekillendiren dış etkenlere karşı zihnî bir kalkan oluşturmak da sivil toplumun asli gündeminde yer almalıdır. Sivil toplumun aileye yönelik misyonunda en kritik alanlardan biri medya içeriklerinin denetlenmesidir. Günümüzde televizyon dizileri, gündüz kuşağı programları ve haberler, aileyi sorunların merkezi gibi göstererek toplumsal yapıda sistematik bir deformasyon oluşturmaktadır. **Bu noktada sivil toplumun temel bir politika önerisi olarak, herhangi bir tesis kurulmadan önce talep edilen Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) raporuna benzer şekilde, medya yapımları için de "Toplumsal Etki Değerlendirmesi" (TED) zorunluluğu getirilmelidir.** Yayınların reyting ve finansal çıkarlar yerine toplumsal bekaya hizmet etmesi, ancak sivil toplumun bu önleyici denetim mekanizmalarını savunmasıyla mümkün olacaktır.

Medyadaki bu kültürel tahribat, aslında yerel bir sorundan ziyade, uluslararası finansal ve normatif

mekanizmalarla desteklenen küresel bir sürecin yansımasıdır. Aileyi koruma mücadelesi, yalnızca yerel bir hassasiyet değil, uluslararası alanda kural- ların ve standartların yeniden yazılmasını gerektiren stratejik bir savunuculuk alanıdır. Günümüzde, dış kaynaklı finansal fonlar aracılığıyla gelen ESS (Çevresel ve Sosyal Standartlar) yükümlülükleri, Türkiye'nin sosyal politika alanına "ulusal mevzu- at dışı tanımlar ve ölçütler" entegre etme riskini taşımaktadır. Bu durum, ülkemizin sosyal kalkın- ma modelinde dış finansörlerin kendi normatif önceliklerini yerleştirmesine zemin hazırlayarak, aile yapımızda geri dönülemez bir "yapısal kırılma" potansiyeli barındırmaktadır.

Bu tehlikeye karşı sivil toplum kuruluşlarının (STK) bu meseleye doğrudan el atması ve Türkiye'nin "sürdürülebilir kalkınma" gündemini kendi medeni- yet ve toplumsal değerleriyle uyumlu hale getirecek "yerli sosyal performans göstergeleri" geliştirmesi gerekmektedir. Bu vizyonun küresel ölçekteki en kri- tik adımı, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları arasına 18. amaç olarak "Sürdürülebilir Ai- lenin Korunması ve Güçlendirilmesi" maddesinin eklenmesidir. Böyle bir düzenleme, aileyi korumayı dünya çapında bağlayıcı bir standart haline getire- cek ve ESG (Çevresel, Sosyal ve Yönetişim) puan- lama kriterleri arasına "aile dostu" uygulamaların dahil edilmesini sağlayarak işletmelerimizin ulusla- rarası rekabette geri düşmesinin önüne geçecektir.

Bu çerçevede, MÜSİAD'ın Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) iş birliğiyle yürüttüğü "Aile Dos- tu İşyeri" programı, uluslararası dayatmalara karşı yerli bir sosyal sürdürülebilirlik standardı geliştirme gücüne sahip örnek bir çalışmadır. İşletmelerin hem çalışan refahını hem de aile bütünlüğünü destek-leyen politikalar üretmesini teşvik eden bu model; ekonomik verimlilik ile toplumsal istikrar arasındaki

bağı yeniden tanımlamaktadır. STK'lar bu alanda sorumluluk üstlenerek, Türkiye'nin sahip olduğu güçlü aile yapısını ve sosyal sermayesini küresel düzeyde bir rekabet avantajına dönüştürmelidir.

Sonuç

Sonuç olarak, sivil toplum örgütlerinin aileyi güçlendirme noktasındaki asli misyonu, bu kurumu modernleşmenin getirdiği riskler karşısında savunmasız bir yapı olmaktan çıkarıp, toplumsal bekânın ve medeniyet sürekliliğinin temel öznesi haline getirmektir. STK'lar, sadece sorunlar oluşuktan sonra devreye giren reaktif bir tutum yerine; yerel ve küresel tehditleri doğru tanımlayan, yerli değerlerle uyumlu stratejiler geliştiren ve aileyi tüm politikaların merkezine yerleştiren proaktif birer güç merkezi olarak konumlanmalıdır. Ailenin sorunun değil çözümün merkezi olarak tahkim edilmesi, sivil toplumun kültürel ve ideolojik dayatmalara karşı zihnî bir kalkan oluşturması ve toplumsal dokuyu koruyan bütüncül bir ekosistem inşasında aktif sorumluluk üstlenmesiyle mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

Palabıyık, A. (2025). *Toplumsal Cinsiyet Karmaşasında Kültürel Terörün Sosyalleşmesi: Sosyokültürel Terörizm Olarak LGBT Lobileri Örneği* (Araştırma Raporu). İstanbul: İstanbul Aile Vakfı Yayınları.

Altun, Z. (2021). Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar ve Sosyal Hizmetler: Sivil Toplum Kuruluşları Üzerinden Bir Değerlendirme. *Toplumsal Politika Dergisi*, 2(1), s. 30-44.

Çapcıoğlu, İ. & Tuysuz, E. (2025). Annelik Temsillerinin Algoritmik Görünürlüğü: Instagram Keşfet İçeriklerinin Tematik Analizi. T. Şirin (Ed.), *21. Yüzyılda Aile Olmak* içinde (s. 659-674). İstanbul: İstanbul

Aile Vakfı Yayınları.

Erdoğan, R. T. (2025). Mesajlar. T. Şirin (Ed.), *21. Yüzyılda Aile Olmak* içinde (s. 27). İstanbul: İstanbul Aile Vakfı Yayınları.

Gasımova, F. (2025). Kahramanlık Destanlarında Aile: Mitolojiden Günümüz Türk Kültürüne. T. Şirin (Ed.), *21. Yüzyılda Aile Olmak* içinde (ss. 689-702). İstanbul: İstanbul Aile Vakfı Yayınları.

Hacıkeleşoğlu, H. (2025). Modern Hayatta "Baba"-nın Değişen Rolü ve Çocukluk Dönemi Dini Gelişimi Üzerindeki Etkisi. *Uluslararası Aile Sempozyumu III Bildiri Özetleri Kitabı* içinde (ss. 147-150). İstanbul: İstanbul Aile Vakfı Yayınları.

Kılıçarslan, A. & Ekmekçiahmetoğlu, N. N. (2025). Teknoloji Kuşatması ve Ebeveyn Sosyotelezmi: Dijitalleşmenin Gölgesinde Büyüyen Çocuklar. T. Şirin (Ed.), *21. Yüzyılda Aile Olmak* içinde (ss. 675-688). İstanbul: İstanbul Aile Vakfı Yayınları.

Kırçalı, B. N. B. & Göçer, P. (2025). Kentleşmenin Gölgesinde Dönüşen Aile: Türkiye ve Uluslararası Literatürde Çekirdek Aileye Geçişin Yaşlı ve Çocuk Bakımına Olumsuz Etkileri. T. Şirin (Ed.), *21. Yüzyılda Aile Olmak* içinde (ss. 59-74). İstanbul: İstanbul Aile Vakfı Yayınları.

Şirin, T. (2024). Küresel Tehditlerin Türkiye'nin Güncel Aile İstatistiklerine Etkisi. T. Şirin (Ed.), *Küresel Tehditler Karşısında Aile* içinde (ss. 13-20). İstanbul: İstanbul Aile Vakfı Yayınları.

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). *VIII. Aile Şurası Kararları*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Yayınları.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). *Doğum İstatistikleri 2024*, Ankara.

Yeşilay. (2025). *Sivil Toplum Kuruluşları ve Gönüllülüğün Gücü*.